

Görbe országban

Sok-sok pompás tája van a világnak, azon belül a Kárpát-medencének, de Nógrádnál, a *Jó palócok* és a *Tót anyafiak görbe országánál* még álmolni se igen lehetne szelidebben szebbet. Mikszáth úgy vélte, hogy „a tündérbert se szebb tán”, mint az ő bölcsőhelye. Krúdy úgy tudta, itt a legkisebb virág kelyhében is száz nóta lakozik... Az *Ipoly* lágyan szalad a lehajló fűvek és törpe bokrok között. Várai, tempelmei, romjai ezredéves történelmet idéznek: e tájon alakult az egyik első megye, *Thökölyt* Füleken kiáltották ki királlyá, *II. Rákóczi Ferencet* Szécsényben választották vezérlő fejedelemmé. Az irodalomnak, a művészeteknek minden időben óriásokat adott ez a táj: *Rimay Jánost*, *Kármán Józsefet*, *Madách Imrét*, *Mikszáth Kálmánt*; *Balassi Bálint* és *Szabó Lőrinc* életének is ide kötődött egy-egy szakasza, akárcsak a képzőművészek közül *Benczúr Gyulának*, *Csontvárynak*, *Rudnaynak* és *Szabó Gyulának* a munkássága. A szlovák írók közül *Janko Kral* és *Frano Kral*, a csehek közül pedig *Bozena Nemcová* és *Jirásek* bolyongott ezen a tájon.

A szlovákokra és csehekre vonatkozó adatokat *Csáky Károly* most megjelent könyvében találtam: *Nógrádi tájakon* címmel jelentette meg a pozsonyi Madách Kiadó. A fiatal *ipolyvári tanár*, Csáky mindent megírt, amit a csodálatos tájról és a rajta élőkről tudni lehet. Könyvében felmu-

tatja a *történelmi Nógrádot*, a magyarországi és szlovákiai részeket, a magyarok és a szlovákok életét, az irodalmi emlékeket, a művelődéstörténeti hagyományokat; az őrizni érdemes értékeket, hogy igazán ott-hon érezhessék magukat.

E szándékkal rendezte meg a Csemadok területi választmánya immár tizedszer a *Mikszáth Kálmán irodalmi és kulturális napokat*, Nagykovácsón, Ipolykényen, Bussán, Szklabonyán és Kékkőn. Voltak ünnepek, előadások, író-olvasó találkozók és kiállítások; a kékkői várban például Madách Imre bútorait és személyes tárgyait mutatták be.

Az eseménysor egyik meghatározó állomása *Szécsénykovácsi* volt. Négy és fél százan, ha lakják — ma iskolája sincs — Szlovákiában is körzetesítettek —, a gyermekek három szomszéd falu iskoláiba buszoznak naponta — *de itt várnak a föltámaszra Krúdy Gyula dédszüleinek a hamvai*.

Ez adott alkalmat az emlékezésre. Hatvan esztendeje aludt el Krúdy Gyula, és tíz esztendeje állították fel újra a dédnagypa sírkövét.

Külön története van ennek is. A dédapja — *Krúdy János* — 1855-ben halt meg. Hat gyermeke siratta — felesége, *Virág Terézia* megelőzte a halálban: Aztán, az idők során a kriptá beomlott, a sírkő is a temetőgarádba került. Egy talajrendezés

során fordította ki a földgyalu, 1983-ban iskolás gyermekek akadtak rá, s tanítójuk, az ipolyvarbói *Urbán Béla*, a helybeli festő tette olvashatóvá rajta újra a feliratot, s állították fel a temetődombon, az egykori sírhely közelében. Csapdosott az eső, de a koszorúzás és az előadás *még a nagymamák és az unokák is megjelentek*, érzve: a temető is az övék. A rég porladók is hozzájuk tartoznak. Múltjukra is büszkék lehetnek: nagy emberek lába nyomát őrzi a nógrádi föld. Meg kell őrizniük mindent: anyanyelvet, földet, kultúrát. Életük csak a szülőföldön lehet teljes.

Sírkőavató beszédében Urbán Aladár Krúdy egyik hősét idézte: „Én nem hagyhatom el ezt a tájat, mert megszakadna utána a szívem. Az Ipoly völgyén érzem jól magam, ezek a fák, a halmok, a mezők az én életem.”

Czine Mihály